

תוצאות היום

שיעור מפי מרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א – פוסק עדת תימן

גליון 64

ו"ל ע"י התאחדות בני הישיבות ובסיוע מוסדות יד מהרי"ץ

נושאי השיעור: (א) האם ירושלים של מעלה חרבה. (ב) בדברי המדרש שגימ' של "במאוד מאוד" זה מוחמד. (ג) מעשה המובא בספר יוסיפון, הקשר בין שלום לעבודת ה'. (ד) בן שהתקלקל האם אביו אשם או שלא.

עיונותינו הבית של מעלה נחשך מאוד, ונחסר ממנו השמחה העצומה שהיתה בו, אבל א"א שיחבר לגמרי. ולע"ל ירבה האור ויחזור לקדמותו. ולפי מה שכתב מצאנו את התירוץ, שיש מצב ביניים ואפי' שנחשך מאוד מ"מ לא נתבטל לגמרי.

ב.

דברי המדרש שגימטריא של "במאוד מאוד" זה מוחמד ומה שכתבו הרמב"ם והאבן עזרא לדחות האומרים כך.

תשמעו חידוש מענין. הרמב"ם באיגרת תימן כותב דברים קשים מאוד על מישהו שהמציא שמה שכתוב "ההפתי איתו והרבתי איתו במאוד מאוד" מדבר על 'מוחמד', שגימטריא של "במאוד מאוד" זה מוחמד וכביכול אנשים התפתו שהוא מוזכר בתורה והוא אמיתי. (עי"ש באיגרת באריכות). ומצד שני חכמי תימן מביאים גימטריא זו בפשיטות שהקב"ה הראה לאברהם את המשוגע שלהם וא"ל שהם התרבו מאוד. ובאמת המקור של הערבים זה ערוב הסעודית, והם השתלטו על כל העולם בכח הזרוע, והתקיים בהם מה שהקב"ה הבטיח לאברהם אבינו "ונתתיו לגוי גדול". וחכמי תימן לא ראו

חיסרון בזה. ובאבן עזרא נראה שסובר שיכול להיות שהרמז הזה נכון, אבל הקשה שא"כ מה נעשה עם הפסוק "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד ותמלא הארץ אותם", וכי מוחמד היה במצרים.

וצריך עיון מה כוונתו שהרי יש הרבה הלכות שכותבים בגימטריא כמו שמצאנו בגמ' בנזיר שדרשה מהפסוק "קדוש יהיה" סתם זירות שלשים יום. "יהיה", בגימטריא שלושים. והצפנת פענח מסביר שהאבן עזרא הסביר את עצמו במקום אחר. בפרשת לך לך שכתוב שם "וישמע אברהם כי נשבה אחיו וירק את חניניו ילידי ביתו שמונה עשר ושלוש מאות וירדוף עד דן" וברש"י הביא את הגמ' בנדרים דף לב שאליעזר לבדו היה והיא גימטריא שמו שבגימטריא "שמונה עשר ושלוש מאות" יוצא אליעזר והאבן עזרא שם כתב וז"ל חניניו, שחינכם פעמים רבות במלחמה וכו' וחשבון אותיות אליעזר דרך דרש כי אין הכתוב מדבר בגימטריא כי יכול יוכל הרוצה להוציא כל שם לטוב ולרע רק השם כמשמעו עכ"ל. סובר האבן עזרא שבפשט הכוונה שהיו שמונה עשר ושלוש מאות אנשים ודברי הגמ' רק דרך דרש ומסביר שם הצפנת פענח (שיטת האבן עזרא) שרק אם זה דבר הלכה אפשר לומר גימטריא. והיינו סתם נזירות ל' יום. זה קבלה הלכה למשה מסיני, ולומר לאנשים אמרי דרך דרש בגימטריא אבל זה לא העיקר וא"א ללמוד בגימטריא כלום.

ביאור ממרן שליט"א לשוב קושיית האבן עזרא,

חיבור בין שש מקומות בתנ"ך שכתוב במאוד מאוד.

זה דרך הפשטנים. אבל אנחנו שאמונים על דרך הדרש של רבותינו סוברים שכל הדרשות הם אמת לאמיתה של תורה.

וכדי לענות על טענת האבן עזרא (על ה"במאוד מאוד" שכתוב על עמ" במצרים) צריך להקדים שהמילים "במאוד מאוד" כתובים בתנ"ך שש פעמים. שלוש פעמים בפרשת לך לך (א) פ"ב כ"ב כתוב "ואתנה בריתי ביני ובינך וארבה אותך במאוד מאוד", הקב"ה אומר לאברהם אבינו שירבה את זרעו. (ב) פ"ז פ"ו "ההפתי אותך במאוד מאוד ונתתך לגוים ומלכים ממך יצאו". (ג) פ"ז פ"כ "ולישמעאל שמעתך הנה ברכתי אתו והפתי אתו והרבתי אותך במאוד מאוד שנים עשר נשיאים יוליד ונתתיו לגוי גדול". (ד) פרשת שמות פ"א פ"ז "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאוד מאוד ותמלא הארץ אותם". (ה) יחזקאל פ"ט פ"ט "ויאמר אלי עוון בית ישראל ויהודה גדול במאוד מאוד ותמלא הארץ דמים וגו'. (ו) יחזקאל פ"ט פ"ג "ותעדי זהב וכסף (שש) שש ומשי ורקמה סולת ודבש ושמן (אכלת) אכלת ותיפי במאוד מאוד ותצלחי למלוכה".

כתוב בזוהר הקדוש פרשת וארא מה הזכות של בני ישמעאל שהשתלטו על ארץ ישראל עד לפני ביאת המשיח בזכות המילה שהם נימולים ומתכוונים

א.

האם ירושלים של מעלה בנויה או שהיא חרבה, סתירה בספרים בענין זה.

בשם רחמן. נתחיל בנושא קטן בכמות, אבל גדול באיכות. הפסוק אומר "ירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו" ויש לשאול וכי ירושלים בנויה. הרי נחרבה ירושלים. בגמ' תענית ה. כתוב "אמר ליה רב נחמן לרב יצחק מאי דכתיב 'בקרבת קדוש ולא הבא בעיר' משום דבקרבת קדוש לא הבא בעיר, בתמיהה. אדרבה אם יש צדיקים הקב"ה צריך לבוא. אמר ליה הכי אמר ר' יוחנן, אמר הקב"ה לא אבא בירושלים של מעלה עד שהבא לירושלים של מטה. שואלת הגמ' ומי איכא ירושלים למעלה, מתרצת הגמ' אין. דכתיב כירושלים הבנויה כעיר שחבורה לה יחדיו ע"כ ורש"י כתב ירושלים של מטה תהיה בנויה כעיר שחבורה לה שהיא כיוצא בה כדוגמתה. ומשמע מגמ' זו שירושלים של מעלה לא נחרבה. ומצד שני חשבתי למה אומרים בברכה"מ "בונה ברחמי את ירושלים", מה ה"את" בה לרבות. ומשמע שיש עוד ירושלים, דהיינו ירושלים של מעלה. וא"כ גם היא נחרבה, אבל זה לא קשה, שאפ"ל שהריבוי על יתר ערי ארץ ישראל אבל מ"מ ראינו בכמה ספרים שירושלים של מעלה חרבה.

בספר תולעת יעקב כתב שמירת שבת היא קיום הארץ. אמר אביו לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחיללו בה את השבת (שבת קיט:) כי חילול השבת גורם לחורבן ירושלים של מעלה, ומתוך כך חרבה ירושלים של מטה עכ"ד. כל דבר בעולם שלנו מתחיל קודם מעולמות העליונים כמו שכתוב "והיה ביום ההוא יפקוד ה' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה" (ישעיה פכ"ד פכ"א) הקב"ה לא מפיל אומה למטה, עד שמפיל את השר שלה למעלה. דהיינו שהעולם שלנו הוא בבואה של העולם של מעלה, ועיקר השורש בשמים. ומדבריו נראה בדיוק הפוך מהגמ' בתענית שקודם כל נחרבה ירושלים של מעלה, ורק אח"כ נחרבה ירושלים של מטה.

והתפלאתי איך זה יתכן. במגיד מישרים (דף מ"ט פרשת וארא) [כתבו הב"י. שהרי הוא היה לומד משניות בע"פ, ותוך כדי שהיה משנן משניות היה מתגלה אליו מלאך, והיה מגלה לו הרבה סודות התורה. וגם דברים אישיים מה צריך לעשות וכדו'] וז"ל בזמנא דגלותא, כי הכי דירושלים של מטה חרבה ורקניא מאוכלסיא, הכי נמי בירושלים של מעלה וההוא זמנא שתתמלא מאוכלוסין תתמלא צבאות וגדודים ורואים שהיא בהא תליא, חורבן ירושלים של מטה תלי בחורבן של מעלה.

וכן בספר סגולת ישראל (בראשית דף נז) [לאחד מחכמי תימן, רבי ישראל הכהן. ספר חשוב מאוד] כתוב כך, ירושלים וכל סביבותיה שהיא עתה מדבר, תשוב מלאה מכל טוב, כעדן. מה עדן מלא מכל טוב, כך ירושלים. וכן ירושלים של מעלה שהיא עתה חרבה ויבשה, תתמלא מכל טוב וכו' עכ"ל.

וא"כ נראה שכולם נוקטים בפשיטות שירושלים של מעלה חרבה, וצ"ע איך מיושב דבריהם מגמ' תענית. [ובאמת ברמ"א דווליי שואל, מה פירוש הפסוק "וראה בטוב ירושלים כל ימי חייה" הרי עכשיו אנחנו בגלות, ואיך נראה כל ימי חיינו בטוב ירושלים. ומפרש, שהפסוק מדבר על ירושלים של מעלה, שלא חרבה לעולם. וזה מתאים עם הגמ', אבל לשאר הספרים צ"ע].

שוב הסתירה שבית המקדש של מעלה אורו נחלש.

ובעצם צריך לשאול מה שייך למעלה דבר בנוי. אנחנו לא יכולים להבין מהו דבר רוחני, אין לנו כלים להבין את זה. כמו עיור שא"א להסביר לו מה זה צבעים. אנחנו יכולים לדמיין רק אורות עם כל מיני צבעים. וא"כ נגיד שירושלים של מעלה זה אורות (הדבר הכי רוחני במושגים שלנו), וחרב הכוונה שנחשך לפ"ז הגענו לתירוץ שירושלים של מעלה לא תהיה בכלל לא שייך אלא נפגם שם משהו. ומצאתי בספר משכני עליון (דף יד) [לבעל המסילת ישרים. הספר מסביר את כל עניני בית המקדש, צורתו ומידותיו ומדוע דווקא במידה הזאת וכו' וכתב רמזים בכל דבר] כתב שירושלים של מעלה היתה בנויה עוד קודם בריאת העולם ולא פסק שפע מהבית הזה מעולם, ולולי פסק רגע אחד היו מתבטלים כל הבריות. ובסוף כתב שע"י

למצווה לא כמו האמראים (נוצרים) שמלים רק לרפואה וכדו'. וברית מילה זה יסוד שזה אות "ו" ולכן כתוב שש פעמים את המילים במאוד מאוד. ובעה"ר אנחנו סובלים מהם בגלל זה אבל כתוב בזוהר הקדוש כיון שהברית מילה שלהם לא מושלמת שהם לא פורעים אז לפני ביאת המשיח הם ירדו מלא יהיה להם שליטה על ארץ הקודש ובכל אופן זה הטעם שמוזכר שש פעמים.

אבל עכשיו תראו מה זה הדרש. מה שהפשוטים מזלזלים בדרש תראו כמה עמקות יש בזה ועד כמה זה אמיתי, רק צריך לדרוש דהיינו להתעמק ולהתבונן.

הקב"ה אמר לאאע"ה על יצחק "וארבה אותך במאוד מאוד", ולישמעאל הקב"ה אומר בבת אחת באותו פסוק והפריתי אותך במאוד מאוד ונתתיך וגו', בשביל להתפטר ממנו, אבל בעה"ר הם התרבו יותר מאתנו וגם אם באמת זרע ישמעאל המקורי לא יותר גדולים מזרע יצחק כיון שהישמעאלים השתלטו על הרבה אומות כולם נקראים ישמעאלים, ואיך קרא שהם התרבו. זה רמז בפסוק השלישי "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו" דהיינו הפרא אדם הזה ישמעאל "והוא יהיה פרא אדם" השריץ והתרבה, או מלשון התרברב (יתגאה), "ויעצמו", שברו לנו את העצמות (גם מלשון עוצמה וגם מלשון עצמות), "במאוד מאוד" מאז שהתחיל השלטון של המשולע שלהם "מוחמד" הם גדלו והתרבו, "ותמלא הארץ אותם" ולמה זה קרה לנו. זה רמז בפסוק הרביעי "ויאמר אלי עון בית ישראל ודמה גדול במאוד מאוד ותמלא הארץ דמים. בעה"ר בגלל השפיכות דמים שהיה בארץ ישראל וכ"ז מסביר למה הם התרבו יותר ממנו בזמן הזה. ולפ"ז מה שהאבן עזרא מקשה מה נאמר על הפסוק בפרשת שמות שמדבר על עם ישראל במצרים, זה התשובה. והכל מתקשר יחד. אבל בסוף התקיים הפסוק השני "ותיפי במאוד מאוד ותצליחי למלוכה" שזה מדבר כבר על ימות המשיח והכל יתהפך לטובה שהרי בספר חסידים (ס' תתנ"ז) וכן החי"א בספר דרש לפי (מערכת ע) בשם רבינו הארי"י (שער הגילגולים סוף פ' טז) כתבו, שלעתידי לבא בני ישמעאל ובני קטורה יהיו טובים, הם ישתנו. ור' יהודה החסיד אמר שלכן הקב"ה הרבה את זרעו של ישמעאל, שבסופו של דבר יהיה לנו הרבה יותר עבדים. וזהו מה שכתוב "ותיפי במאוד מאוד" אל תקרי ותיפי אלא ותהפכי במאוד מאוד. דהיינו שלע"ל במאוד מאוד יתהפכו ממה שהיו, ואז ותצליחי למלוכה, שעם ישראל יזכה לביאת המשיח. וזה מה שכתוב בתרגום "ואצלחתון ושלטתון בכל מלכותא". וא"כ יוצא שכל ה"במאוד מאוד" הוא במהלך אחד, ומסביר את הכל ממש. מתוק מדבש.

דרשת העיתים לבניה על הפסוק "ובני ישראל וגו'".

וגם ללא הדרש לענין הפסוק שבפרשת שמות שמדבר על עמי" במצרים, בספר בינה לעיתים דרשו לענין חטאי עמי", וכך דרשו "ובני ישראל פרו וישרצו" בני ישראל התנהגו כמו שרצים כמו פחות בעלי חיים רדפו אחרי התאוות ובקשו את השררה והכבוד. "וירבו" מלשון רבנות. "ויעצמו" הקשו את עצמם כמו עצמות. וכיבדו את הממון שזה "במאוד מאוד", כמו שכתוב "בכל מאווד" ודרשו חז"ל בכל ממוך. דהיינו שהיו שוקעים בשלשה גופי עבירה, ולכן "וישימו עליו שרי מיסים" לכפר על הממון. "עבודה קשה" לכפר על התאוות. "בחומר ובלבנים" זה בזיונות. ולפ"ד אין קשר לכל ה"במאוד מאוד". ועל"פ דברי תורה הם כפטיש יפוצץ סלע ושבעים פנים לתורה.

ג.

מעשה שמואב בספר יוספון על שנת הערבים את עם ישראל.

בספר יוספון מביא מעשה (פרק לה) על זמן בית שני שמלך הורדוס. ואת"ד והיה בימים ההם ותרעש כל ארץ יהודה ויהי רעש גדול ואדיר אשר לא היה כמוהו מימי עוזיה מלך יהודה וימותו רבים ממפולות הבתים ומהפחד, גם מקנה רב מתו ברעש ההוא, וגם הנשים ואנשים וטף מתו בירושלים כעשרת אלפים איש, רח"ל. מלבד אשר מתו בערי יהודה. ויבהל המלך הורדוס וכל עם יהודה, ויחרד לב המלך ולב העם מאוד. וישלחו מלאכים אל הגוים אשר סביבותיהם ויעשו עימם שלום מסבגי, וישלח הורדוס מלאכים למלך ערב לעשות עימם שלום ויתפוס מלך ערב את מלאכי הורדוס וישחטם. ויאסוף את כל חילו כחול אשר על שפת הים לבא בארץ ישראל להשחיתו, כי שמע שהיה שם אסון ואמר עכשיו נצליח עליהם. והורדוס שמע את זה קרא לכל שריו ודיבר איתם, איך יתכן שמלך ערב יהרוג את השליחים, הרי יש הסכם בכל העולם השולחים שליחים אפ' אם נשלחו לדברים רעים צריך לכבד אותם, כ"ש כששולחים שליח לשלום. ובסופו של דבר הינו צבא הורדוס את צבאו של מלך ערב מכה רבה. ויעושי"ב. ומעשה זה מראה את השנאה של הערבים כלפינו.

תמיהה על המעשה ה"ל מה הקשר בין שלום לעבודת ה'.

אבל יש דבר שצריך להסביר במעשה ה"ל. כתוב שחרד לב המלך מאוד ולכן שלח שליחים לעשות שלום עם כל האומות. ולכא' מה הקשר בין הפחד מהרעידת אדמה לעשיית שלום. ובאמת יש שם גירסא אחרת בזה"ל וינוע כנוע עזי יער מפני רוח (לאחר הרעידת אדמה), אמרו לכל מן ועת למצוא דרך לבקש שלום מכל שכנינו, כדי שלא יהיה לנו מונע לשוב את ה' ע"כ. ונראה דבר סתום מה הם חשבו, וכי מתי שאומות העולם שונאים אותנו, זה חסרון ביראת שמים שלנו. ומה מונע אותם לשוב אל ה'. בשלמא אם זה בין יהודי ליהודי, אז כתוב "לא תשנא את אחיך בלבבך", אבל גויים אין מצווה

להאוב אותם ומה אכפת לנו שישנאו אותנו. ומשמע שכולם הסכימו לעשות שלום חוץ מהערבים.

דברי הרמב"ם לבאר מדוע לא הזכיר

בברכות (בפרשת בחוקתי) שזוכה לחיי עולם הבא.

ויש לבאר כך, הרמב"ם בהל' תשובה (פ"ט ה"א והאר"ק בזה בפירוש המשניות) שואל שאלה הרי העיקר זה חיי העולם הבא והעונש הכי גרוע לרשעים שלא יהיה להם עולם הבא והשכר הכי טוב זה גן עדן (עוה"ב). וא"כ שואל למה בתורה בברכות לא כתוב אם בחוקתי תלכו, תזכו לחיי עולם הבא. וכתוב רק דברים של העולם הזה, "ונתתי שלום בארץ" "והשבתי חיה רעה" רק דברים גשמיים. נמצא פירוש כלל אותן הברכות והקללות על דרך זו. אם עבדתם את ה' בשמחה ושמרתם דרכו, משפיע לכם הברכות האלו ומרחיק הקללות, כדי שתיהיו פנוים להתחכם בתורה ולעסוק בה, כדי שתזכו לחיי העולם הבא. וכו' ואם עזבתם את ה', וכו' מביא עליכם כל הקללות וכו' ולא יהיה לכם לב פנוי ולא גוף שלם לעשות המצווה, כדי שתאבדו מחיי העולם הבא ע"כ. דהיינו שיפסידו לא רק את העולם הזה, גם את העולם הבא ע"כ. ומסיים [ונראה שזה המילים הכי עיקריות] בזה"ל בזמן שאדם טרוד בעולם הזה, בחולי ובמלחמה ורעבון [יש לו קורונה, חיסונים לא חיסונים לא יודע מה יהיה] אינו מתעסק לא בחכמה ולא במצווה שבהם זוכים לחיי העולם הבא עכ"ל.

ובעצם זה עונש שהתעסק בדברים שיטרידו אותו.

ע"פ דברי הרמב"ם מנבוא נפלא הקשר בין השלום לעבודת ה'.

וא"כ אלה האנשים בזמן הורדוס, ראו שהיה אסון כזה גדול, רעידת אדמה, ורק בירושלים עשרת אלפים אנשים הלכו לאבדון. אז א"כ אמרו, כנראה שאנחנו לא בסדר, צריך לחזור בתשובה. אבל כיון שיש מלחמות לא יכולים כולם לשבת 'בכולל', בבתי מדרשות ובבתי כנסיות, שלא יבואו פתאום אויבים. ודבר זה מטריד מלעבוד את ה', ולכן רצו לעשות שלום כדי שלא יהיה מונע מלשוב את ה'. וזה הביאור במה שכתב יוספון כדי שלא יהיה לנו מונע לשוב את ה', ואולי זה מקור לרמב"ם.

ד.

שאלה מענינת, בן שירד מהדוך רח"ל מי אשם האב או הבן.

לסיום עוד איזה פרפרת. ובהקדם יש לשאול אבא שהבן שלו התקלקל, ה' ישמרו. של מי הבעיה של הבחור, או של אביו. אבא שלח את בנו לשיבה והבן התקלקל שם האם האבא אשם, והאם צריך להרגיש בזה חסרון לתקן את עצמו או שלא צריך כלום, העיקר שעשה את שלו שחינכו. ואם הבן התקלקל שילך לנהגום.

דברי הח"ח שהאב סובל מבנו שהתקלקל אפ' אם הוא צדיק בגן עדן.

תשמעו מה אומר החפץ חיים בשמירת הלשון (שער התורה פ"ט) וז"ל אם אין הבן הולך בדרך הישר, הוא בזיון גדול לאביו בעולם העליון, שיצא ממנו בן ממרא ומכעיס להקב"ה וכמו שכתב הגר"א שאף אם ירדך תמיד את בניו במוסר ולא יקבלום, אוי לאותה בושא והצער והבזיון בעולם הבא. וכו' ולא עוד אפילו אם ימות הבן הזה והוא כבר זכה במעשיו לישב בגן עדן, ג"כ יגיע לו ממנו צער גדול, כי יטלוהו מגן עדן ויוליכו אותו לנהגום, למען יראה ביסורי בנו וכו'. כי אפילו צדיק אם יש לו בן רשע, אזי נוטלין אותו מגן עדן לנהגום למען יראה ביסורי בנו. יעושי"ב.

תמיהה בדברי הח"ח וכי מה אשם האב, וישוב התמיהה.

ובעצם יש לתמוה, "השופט כל הארץ לא יעשה משפט" מה אשם האבא שהבן התקלקל והרי הדר"ק אותו בדרך הנכונה, שלח אותו לשיבה הכי טובה, ומה פשעו וחטאתו של האבא. ראיתי ששאלו את השאלה הזאת (בספר אגרת הגר"א עם ביאור דרך ישרים) את הגר"ח"ק וענה כך תמיד הקילקול בגלל ההורים, שהיו צריכים להתפלל. וכן ענה הגר"ג אדלשטיין שיענשו ההורים אפ' בקילקול שלא מחמתם, שהיו צריכים להתפלל יותר, מכל הלב, לעלייתם ולהצלחתם. ואם היה קילקול כנראה שלא התפללו כל הצורך.

(ולענין חזקה יעוין ברכות י. וצריך לומר שיש יוצא מן הכלל).

קושיא נוספת, טעם נוסף ממרן שליט"א.

אבל עדיין יש לשאול, וכי ההורים צריכים להתפלל כל היום וכל הלילה, כמשה רבינו תקט'ו תפילות כמנין "ואתחנן" מה הם אשמים. חשבני שאחרי כאלות הכל, צריך לומר שיש איזה שורש מסוים שמתחיל באבא ואפ' שהוא לא אשם, ולכן כדי לתקן את זה צריך להתפלל. וא"כ לכן זה מוטל על האב, כיון שזה חסרון בו. וצריך להאריך ולהרחיב ע"ז יותר בפרוטרוט אבל עכ"פ זה מה שכתוב פה. ה' ברוך יזכינו שהתקיים בנו "וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך".

שובו בנים
שובבי"ם

להצלחת אריאל
בן שי ברו"ג

העלון מוקדש לזיוג
הגון אדסה בת שי